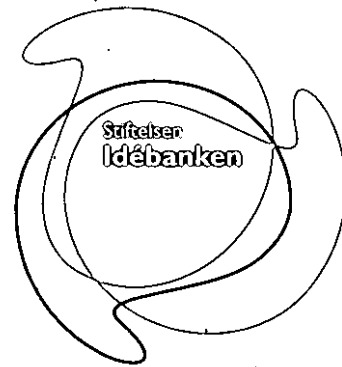
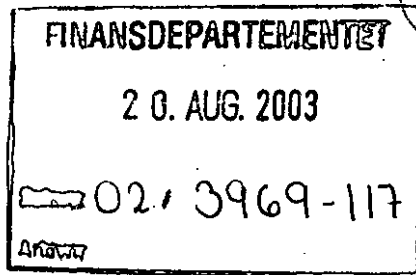

Finansdepartementet
v/Knut Thonstad
PB 8008 Dep
N-0030 Oslo

Høringsuttalelse til skissen til nasjonal handlingsplan for bærekraftig utvikling: Nasjonal Agenda 21

Stiftelsen Idébankens høringsuttalelse ligger vedlagt.

Med vennlig hilsen

Lasse Jalling

Konstituert daglig leder

Kopi:

- Styret i Stiftelsen Idébanken
- Bjørn Skaar, Miljøverndepartementet
- Bror Yngve Rahm, Stortinget

Stiftelsen Idébanken

Boks 2126 Grünerløkka
0505 Oslo

Tlf. 22 03 40 10
Faks 22 36 40 60
E-post: idebanken@idebanken.no
www.idebanken.no

Org.nr: NO 974 679 094

STIFTELSEN IDÉBANKEN

POSTBOKS 2126 GRÜNERLØKKA
N-0505 OSLO

HØRINGSUTTALELSE

TIL: STATSSEKRETÆRUTVALGET FOR NASJONAL AGENDA 21

Vi viser til regjeringens skisse til Nasjonal Agenda 21 fremlagt 20.06.03, samt invitasjon til Stiftelsen Idébanken om å overbringe synspunkter knyttet til handlingsplanen.

Fokus over tid nødvendig

Vi vil først beklage at regjeringen har valgt å holde en lav profil på dette arbeidet hittil. Vi tror at planen ville vært mer konkret og forpliktende dersom man på et tidligere stadium hadde invitert flere til å utforme dokumentet.

Prosesen har tatt farge av at man fortrinnsvis har konsultert grupper, organisasjoner og aktører som vanligvis jobber med bærekraftig utvikling. Til tross for konferanser som har rettet seg mot ulike aktører, er vi av den mening at de virkelig tunge aktørene ikke har blitt trukket tydelig nok med. Her tenker vi spesielt på næringslivet. Den pressede tidsrammen har ytterligere vanskeliggjort dette. **En omlegging i bærekraftig retning krever samspill mellom offentlig forvaltning, næringsliv, frivillig sektor og de tunge arbeidstaker- og arbeidsgiverorganisasjonene.** En forutsetning for at det viktige arbeidet med Nasjonal Agenda 21 skal ha effekt, er høy grad av offentlig synliggjøring, samt sterk involvering av brede grupper i samfunnet.

På tross av dette ser vi et betydelig potensiale i handlingsplanen som verktøy for en mer ambisiøs og bred bærekraftpolitikk på flere nivå og sektorområder. Det er i den sammenheng svært viktig med en offentlighet rundt dette arbeidet, samt oppfølging/revisjon av planen, i tillegg til lokal og regional forankring. Vi vil derfor konsentrere våre innspill rundt kapittel 1.6: "Medvirkning og oppfølging".

Partnerskap for bærekraft.

For at arbeidet med en samfunnsomlegging i mer bærekraftig retning skal ha effekt, ser vi det som viktig å ta tak i de grunnleggende dilemmaene; vårt produksjons- og forbruksmønster. Bærekraft er mer enn kun miljøvern. Gjennom Lokal Agenda 21-arbeidet har man opparbeidet seg betydelig erfaring på hvordan partnerskap gir miljøgevinster lokalt. Det er viktig at de konkrete erfaringer med lokalt miljøarbeid tas med videre. Herunder både metodikk, muligheter og hindringer for å drive det lokale arbeidet. Det oppfatter vi vilje til hos sentrale myndigheter.

Likevel står vi i fare for en nasjonal ansvarsfraskrivelse. Når LA21 først og fremst assosieres med kommunal forvaltning og lokalt miljøvern er dette kun en del av virkeligheten. I tillegg har miljøforvaltningen de siste årene snevret inn sitt fokus fra et bredt bærekraftperspektiv til et mer tradisjonelt miljøvernfokus, samtidig som ressursene til bærekraftstiltak har blitt redusert. Samlet sett har derfor statens tverrsektorielle innsats blitt betydelig svekket.

For å mobilisere lokalsamfunn til handling kreves et helt sett av virkemidler. Sentralt er å skape samarbeid og gjensidig forpliktelse mellom ulike lokale aktører. Gjennom vårt arbeid blant annet med "Foregangskommuner i Lokal Agenda 21" ser vi mange eksempler på vellykkede mobiliseringstiltak som er helt essensielle for å frembringe resultater også innenfor rammen "lokalt miljøvern". Dette lokale

engasjementet må finne sitt motsvar nasjonalt. Det lokale arbeidet må ikke bli en unnskyldning for ikke å handle nasjonalt.

Det nytter ikke å gripe fatt i de tunge samfunnsstrukturene uten en folkelig medvirkning. Den lokale forankringen er en forutsetning for å lykkes nasjonalt, og et nasjonalt fokus styrker det lokale arbeidet. Vi er derfor enige i at LA21-erfaringene må tillegges stor vekt, men det må mer enn en klapp på skulderen til. Viser ikke nasjonale myndigheter mot til å gripe fatt i de store strukturene som skaper barrierer for det lokale arbeidet, blir det ingen virkelig samfunnsomlegging i bærekraftig retning. Derfor er det uheldig at staten ikke lenger stimulerer det brede bærekraftarbeidet lokalt, men konsentrerer innsatsen mot sektoravgrensede oppgaver. Den målrettede virkemiddelbruken på lokalt miljøvern er viktig og ambisjonsnivået må holdes oppe. Samtidig må det intensiverte bærekraftfokuset som ligger til grunn for NA21, komme i tillegg. Metodikk og perspektiv forsterker hverandre. Mangel på bredde svekker muligheten til folkelig forankring og en reell nasjonal omlegging av vårt produksjons- og forbruksmønster.

Vi vil derfor forsterke ideene som antydes i planen hva angår videre politisk forankring:

A. Koordineringsenhet

Nasjonale Agenda 21-planen må ikke være et punktum, men et startpunkt. Det må være skritt mot en mer ambisiøs bærekraftpolitikk. Vi ser det som svært viktig for det videre arbeidet at oppfølging av planen forankres i Finansdepartementet, slik det antydes i planen (eller eventuelt ved Statsministerens kontor). Statssekretærutvalget bør videreføres under ledelse av Finansdepartementet. Det er etter vårt syn viktig med en koordinerende enhet i Finansdepartementet som har et overordnet ansvar for bærekraftpolitikken. Det vil styrke ambisjonsnivået både lokalt, regionalt og nasjonalt. Ikke minst håper vi det vil styrke samarbeidet mellom departementene på et felt som nå er svært fragmentert, slik mange kommuner og frivillige grupper etter vår erfaring opplever det i sin hverdag.

Samarbeidsprosjekter og koordinering mellom departementer og satsningsområder er også sentralt. Forhåpentligvis vil en koordineringsenhet bidra til å stimulere til samarbeid mellom samfunnsgrupper som hittil har jobbet sektorvis. Vi vil her særskilt vise til samarbeidet mellom kommune, næringsliv og organisasjoner i Stavanger, og oppfordrer til at man vurderer en lignende samarbeidskonstellasjon på nasjonalt plan.

Det er også viktig med en rullering av planen hvert fjerde år, slik at ambisjonsnivået økes kontinuerlig. I forbindelse med neste revisjon av den nasjonale handlingsplanen ber vi om at det fastsettes forpliktende nasjonale målsettinger gjennom en prosess som involverer næringsliv, lokal forvaltning, frivillig sektor og borgere. Målene knyttes opp mot indikatorsettet som skal utvikles.

B. Agenda-fond

Det statlige stimuleringsprogrammet for Lokal Agenda 21 gav gode resultater. Det har hatt stor betydning for å få engasjert kommunene. Staten har fått mye igjen for pengene. Når dette programmet nå er borte har mange tatt til orde for stimuleringsmidler knyttet til LA21-arbeid, et Agenda-fond. Dette støtter vi, og ber om at dette gjenspeiles i planen. En rekke kommuner har gode ideer som ut fra lokale forutsetninger og det lokale partnerskapet mellom aktører frembringer spennende resultater.

Små midler utløser stort engasjement. Initiativ må belønnes. Oppmuntringsmidler har stor effekt. Det finnes motivasjon og ressurspersoner lokalt, men det trengs at deres initiativ stimuleres av nasjonale myndigheter for at de skal lykkes. Det er viktig at de både føler at de blir sett i arbeidet de gjør og får drahjelp til å komme over en del av hindringene man møter ved å gå i spissen for en bærekraftig utvikling.

Hvis LA21 er viktig for å oppnå målsetningen i Agenda 21, må det reflekteres ved at de som tar oppfordringen blir stimulert og belønnet underveis. Hensikten med for eksempel "Foregangskommune-programmet" er å vise at tiltak er mulig å gjennomføre med relativt små midler. Pilotprosjekter må synliggjøres. Hele hensikten er spredning av erfaringer. De som går først og har høyest ambisjonsnivå, trenger suksesshistorier å vise til. Dette må stimuleres og det må løftes opp på nasjonalt nivå.

C. Strukturell synliggjøring

Som nevnt støtter vi forslaget om en rullering av NA21 hvert fjerde år. Vi vil samtidig foreslå at det utvikles et mottaksapparat for lokale og regionale suksesshistorier. **Disse erfaringene bør integreres i revidert NA21 hvert fjerde år.** Vi viser her til den database som Idébanken har bygget opp over en årrekke, hvor gode eksempler på bærekraftig *praksis* er samlet. Disse suksesshistoriene kan synliggjøres ved å løfte fram utvalgte regioner eller kommuner. Vi foreslår at denne rapporteringen foregår hvert annet år med start i 2005. Da vil den første rapporteringen falle sammen med lokalvalgene i 2007 og dermed kunne ha et sterkt element av demokratibyggning i seg.

En slik synliggjøring bør i tillegg knyttes opp mot erfaringsutveksling på tvers av de nordiske landegrensene, noe som allerede er definert som et viktig tiltak i Nordisk Ministerråds strategi for bærekraftig utvikling. Idébanken har en lang tradisjon for et samarbeid med søsterorganisasjoner i Sverige og Danmark, og vi bidrar gjerne til en styrket erfaringsutveksling på nordisk plan.

D. Globalt ansvar

Idébanken er glad for at Regjeringen så sterkt vektlegger samarbeid over landegrensene som en forutsetning for å lykkes i arbeidet med å sikre en bærekraftig utvikling. Spesielt vil vi støtte Regjeringens forslag om å gjøre det lettere for norske lokalsamfunn å samarbeide med lokalsamfunn i Sør, gjennom å opprette en sentral koordineringsenhet for småskalaprojekter. Idébankens erfaringer fra mange års arbeid med Lokal Agenda 21 generelt, og foregangskommuneprogrammet spesielt, viser helt klart at de kommuner som klarer å knytte sin satsing på Lokal Agenda opp mot konkrete vennskapssamarbeid, blir tilført en ekstra dimensjon i arbeidet med Lokal Agenda. Konkret samarbeid mellom lokalsamfunn i Norge og i Sør er et godt pedagogisk virkemiddel for å synliggjøre sammenhengen mellom de globale utfordringene og det lokale handlingsrommet. Kommuner som har slikt samarbeid kan lettere knytte lokale tiltak opp mot globale innsatsområder.

Vi har innen "Foregangskommuneprogrammet" erfart en sterk vilje til enten å inngå slike former for samarbeid, eller styrke allerede eksisterende kontakter. Beklageligvis opplever vi at gode initiativ, og prosjektideer, ofte strander på manglende ressurser og støtte fra sentralt hold. **En økt satsing på direkte samarbeid mellom lokalsamfunn i Norge og i Sør innenfor rammen av Agenda 21 ønskes således velkommen, men vi vil likevel understreke at det er lokalsamfunnene selv som må gi innhold til et slikt samarbeid.** En sentral koordineringsenhet bør først og fremst være et service- og rådgivningsorgan for kommuner og lokalsamfunn som ønsker en slik satsing. Idébanken har i samtaler med Vennskap Nord/Sør, KS og Fredskorpset (ref. vedlegg s.89 i handlingsplanen) kommet langt i å konkretisere sine tanker om hva slikt samarbeid kan bestå i, og bidrar gjerne med innspill og faglig kompetanse.

E. Kommunikasjonsstrategi.

En forutsetning for at arbeidet med Nasjonal Agenda 21 skal ha effekt, er høy grad av offentlig synliggjøring, samt sterk involvering av brede grupper i samfunnet. Vi ber derfor om at det utarbeides en ambisiøs kommunikasjonsstrategi. Samtidig vil vi understreke viktigheten av å ta i bruk relevante kompetansemiljøer (i tillegg til Idébanken for eksempel GRIP, ProSus, Grønn Hverdag, ForUM, Forbrukerrådet, 07-06-05 etc.) for å sikre et godt og målrettet innhold. Vi tror det bortkastet å bruke store summer på enveiskampanjer i en informasjonsstrategi hvis man ikke også bruker andre virkemidler. Kommunikasjon - og ikke kun informasjon - er derfor viktig, ikke minst for å sikre *gjensidig læring*¹.

Stiftelsen Idébankens har erfart at folk må involveres i en dialog om framtidsutfordringene skal man lykkes med et reelt kommunikasjonsopplegg. **Satsing på metodikk hvor folk møtes og sammen kommer fram til løsninger er nødvendig for å lykkes med omlegging i bærekraftig retning.** Det må skapes nye demokratiske arenaer i dette arbeidet. Framtidsrettet dialog på tvers av aktørgrupper er en

¹ Se for eksempel "Från ord till handling - Nationell kommunikationsstrategi för Agenda 21" utgitt av det svenske Naturvårdsverket. (Naturvårdsverket förlag, ISBN 91-620-5059-1)

viktig forutsetning for å få til arbeidet med både en Nasjonal og en Lokal Agenda 21. Det er viktig å legge opp til en strategi for hvordan man skal få til dette. En slik dialog kan sees som ett ledd i en kommunikasjonsstrategi, men er også så viktig at den med fordel kan skilles ut som et eget virkemiddel (i tillegg til de økonomiske og administrative virkemidler, og generelle informasjonstiltak, jf s. 15 høringsutkastet.) Her vil vi vise til Sosialdepartementet som i forbindelse med Fattigdomshøringen har hatt gode erfaringer og suksess med å tilrettelegge høringen i form av en fremtidsrettet og demokratisk dialog med brukerne.

Videre er skolen nevnt som en viktig arena, med hovedfokus på å involvere elevene i lokalmiljøet knyttet til en rekke temaer nevnt i planen (s 40). Dette er viktig arbeid, men må knyttes til en prosess hvor ungdom tas med i dialog om framtid utfordringer. Følelsen av å ikke bli lyttet til og tatt på alvor er hovedproblemet for norske ungdommer. Dette er en av hovedkonklusjonene i en undersøkelse blant 1500 norske barn (Aftenposten 13.05.03). Undersøkelsen er den første i sitt slag i verden, og skal sendes til FNs barnekomité.

En kommunikasjonsstrategi må etter vårt syn bygge på prinsippet om forankring, medvirkning og flerveis-kommunikasjon.

Videre vil vi spesielt nevne www.agenda21.no som et virkemiddel når det gjelder internettkommunikasjon. Nettstedet har i flere år fungert som en hyppig brukt møteplass. Som nasjonalt nettsted for nyheter og informasjon om miljø, medvirkning og utvikling er nettstedet godt innarbeidet hos sentrale grupper i samfunnet (jf vedlegg).

Til slutt vil vi fremheve Idébanken som nasjonalt senter for bærekraftig utvikling. Det har vært investert betydelige ressurser i å legge til rette for Idébanken som møteplass, med fokus på løsningsorientert samhandling på tvers av sektorer. Tilbakemeldingen fra våre brukere er at vekselspillet mellom de fysiske fasilitetene (bibliotek, database og undervisningsrom) og vår metodikk bidrar til økt forståelse for mulighetene knyttet til en mer bærekraftig praksis.

Potensialet som nasjonalt senter er likevel langt fra uttømt. Dersom det er politisk vilje til dette, mener vi at Idébanken vil kunne fungere som en viktig møteplass nettopp for de aktører som skal sette handlingsplanen ut i livet. Vi ser derfor frem til fortsatt samarbeid med statssekretærutvalget og andre aktører.

Med vennlig hilsen

Lasse Jalling

Konstituert daglig leder

STIFTELSEN IDEBANKEN

VEDLEGG

POSTBOKS 2126 GRÜNERLØKKA
N-0505 OSLO

EMNE: INNLEGG PÅ WWW.AGENDA21.NO KNYTTET TIL HANDLINGSPLANEN FOR
NASJONAL AGENDA 21

DATO: 18. AUGUST

Vedlagt følger ingressen på en rekke innlegg www.agenda21.no i tidsrommet 12. mai til 24. juli 2003. Tekstene kan leses i fullformat på nettstedet.

Hva er bærekraft?

Det er nødvendig å diskutere grundig hva en konkret skal legge i begrepet bærekraftig utvikling. I dette innlegget drøfter Sigurd Lein (lokalpolitiker Lier) blant annet dilemmaet mellom økonomisk vekst og god miljøforvaltning

Mindre snakk, mer action!

- I år er det 20 år siden bærekraftig utvikling for alvor ble et moteord. Da ble Verdenskommisjonen for miljø og utvikling satt ned av FN under ledelse av Gro Harlem Brundtland. NA21 kunne vært en fin anledning til å få miljødebatten øverst på den politiske dagsorden igjen, skriver leder i AUF Gry Larsen.

Partnerskap for miljø

- Det holder ikke lenger med festtaler og store ord for å redde miljøet. Handlingens tid er inne. En handlingsplan for bærekraftig utvikling må sees i sammenheng med næringslivet. I skissen for NA21 er det gjort et godt arbeid med nettopp dette, skriver Unge Høyres leder Ine Marie Eriksen.

Bærekraftig markedsøkonomi

- Den danske regjeringen ledet av partiet Venstre, har nylig lagt frem rapporten Grøn markedsøkonomi. Denne rapporten peker på mange bra elementer for en bærekraftig utvikling, men sier lite konkret om mål og tiltak. Og det kan være fornuftig, skriver formann i FpU Trond Birkedal.

Samarbeid, konkrete mål og virkemidler

- Norge trenger en Nasjonal Agenda som inkluderer hele samfunnet. Vi trenger en plan med konkrete mål, men ikke minst er det viktig med en plan som også tar Lokal Agenda 21 på alvor. Dette skriver Inger Lise Hansen, politisk nestleder i KrFU.

Bruk av fossil gass ikke bærekraftig

- Sterke interesser taler for økt bruk av gass i Norge. Mange gassprosjekter planlegges. Natur og Ungdom ønsker sterkere fokus på de miljøkonsekvensene som massiv satsning på fossilgass vil føre til. Les innlegget til Marit Hepsø (Natur og Ungdom).

Må bygge på internasjonale forpliktelser

- En Nasjonal Agenda 21 bør i størst mulig grad reflektere innholdet fra FNs opprinnelige dokument; Agenda 21. **Informasjonsleder i Prosus, Morten Nordskog** skriver her om viktigheten av å bygge på internasjonale forpliktelser og retningslinjer.

Gjør det enkelt!

- Agenda-arbeidet er så stort. Og det blir lett en masse ord. Det gjelder å bryte ner det hele til håndterlige legobiter. Som settes sammen til en helhet. Men jeg tror at folk (og nasjonen består jo av "folk"-et, ikke sant) trenger å få disse legobitene lagt fram for seg på bordet. 4 tiltak på 5 områder, det er ikke all verdens... (**Christina Henning, LA21-koordinator Larvik**).

Et nytt bærekraftprinsipp

- Det henvises ofte til føre-var-prinsippet. Erfaringer fra foregangskommuner kan gi grunnlag for et nytt prinsipp: I avgjørende saker må tiltak gjennomføres, selv uten sikker kunnskap, skriver **Carlo Aall (Vestlandsforskning)**.

Aktørene må være med

- Medvirkning er enda viktigere enn tidligere, fordi handlingsplanen skal spesifisere konkret handling. Da må aktørene være med, skriver **Eva Britt Isager fra Grip** i dette innlegget. "- Kjære statssekretærutvalg - la oss vite hva dere tenker på, slik at vi kan bidra aktivt i prosessen."

Nå frem til enkeltmennesket

- Handlingsplanen vil berøre mange viktige samfunns-sektorer og problemstillinger. En god kommunikasjonsstrategi er helt nødvendig, skriver **Elisabet Molander (07-06-05)**.